

**НУМІЗМАТИЧНІ ДОСЛІДЖЕННЯ В СУЧАСНІЙ УКРАЇНСЬКІЙ
ІСТОРІОГРАФІЇ: ЗДОБУТКИ, ПРОБЛЕМИ, ПЕРСПЕКТИВИ**

У статті на основі історіографічних джерел зроблено спробу аналізу стану, проблем і перспектив наукової нумізматики України на сучасному етапі її розвитку. Автор дійшов висновку, що незважаючи на беззаперечні досягнення, ця спеціальна історична дисципліна має чимало невирішених гносеологічних та організаційних питань.

Ключові слова: нумізматика, історіографія, грошовий обіг, спеціальні історичні дисципліни, аналіз, дослідження.

Історіографічне сьогодення України характеризується зростанням місця і ролі нумізматичних досліджень. Адже є всі підстави стверджувати про остаточне утвердження нумізматики в поважному статусі спеціальної історичної дисципліни як самодостатньої галузі знань про минуле з одного боку й важливої складової джерельної бази сучасного історієписання з другого. Відтак виникає нагальна потреба узагальнити надбання новітньоукраїнської нумізматичної науки задля визначення перспектив її подальшого поступу. Попри актуальність вказаної проблеми, вона досі не стала предметом спеціального наукового вивчення. Історіографічні свідчення такого роду здебільшого носять фрагментарний характер і відіграють службову й меншовартісну роль. Найближче до розробки цієї тематичної ніші підійшла Н. Турмис, яка однак розглядала лишень ті наукові студії, які присвячені нумізматиці *medium aevum* на теренах України [1].

З огляду на зазначене, метою запропонованої розвідки є на основі вибіркового аналізу нумізматичних публікацій охарактеризувати надбання сучасної вітчизняної історіографії у визначеному сегменті наукового пошуку. До історіографічного огляду включено дослідження з нумізматики, що побачили світ від 1991 р. до сьогодення. Задля ілюстрації тягlostі і неперервності історіографічної традиції автор подеколи звертається до ретроспективної бібліографії. Через обмежений формат запропоноване дослідження не претендує на достатню вичерпність історіографічного аналізу.

Зі здобуттям Україною незалежності спостерігався очевидний процес інтенсифікації нумізматичних досліджень, які базувалися як на традиційних, так і модерних підходах. Перебуваючи на започаткованому ще на зламі XIX – XX ст. етапі системного вивчення монетних комплексів, сучасні українські дослідники продовжують послуговуватися концептуальними парадигмами, які в 1960-х – 70-х рр. висунули й блискуче обґрунтували визнані класики вітчизняної нумізматики М. Котляр [34, 35] та В. Зварич [21, 22]. Поряд з цим у руслі методологічної революції, що охопила вітчизняне історієписання після доленосного 1991 р., суттєві теоретико-методичні метаморфози як відповідь на сьогоденні суспільні виклики пережила й наукова нумізматика. До творення сучасних методологічних засад нумізматичних досліджень долучилася група вчених на чолі з кількарічною очільницею відділу спеціальних історичних дисциплін Інституту історії України НАН України М. Дмитрієнко. Зокрема, підготовлена нею у співавторстві фундаментальна праця «Гроші в Україні» [14], що містить у своїй структурі як нумізматичну, так і боністичну складові, може з повними на це підставами розглядатися як своєрідний концептуальний компас і виважене кліше для сучасних дослідників монет. Це досить вдала спроба у системно-хронологічному плані простежити розвиток грошового господарства України від давнини до кінця XX ст. Поряд зі своєю самодостатністю це видання створює й необхідне підґрунтя для подальших наукових досліджень, позаяк містить у своїй структурі добірку цінних документів з історії грошового обігу.

Своєрідною ниткою Аріадни в нумізматичних лабіринтах став і виданий у 1998 р.

В. Зваричем та Р. Шустом фундаментальний довідник з нумізматики [23]. Це справді унікальне видання містить тлумачення понад двох тисяч нумізматичних понять і термінів.

У 1998 р. побачив світ ґрунтовний довідник «Спеціальні історичні дисципліни». На його сторінках вміщена й узагальнююча стаття Г. Козубовського, присвячена нумізматиці [32].

Нині в українській науці склалася хай і малочисельна, але достатньо продуктивна когорта дослідників-нумізматів, котра є втіленням сплаву наукового досвіду і юної невгамовності. Можна твердити й про вагомі результати дослідницької праці сучасних вчених, які значно розширюють методичний інструментарій своїх пошуків, послуговуючись компаративістськими, кліометричними, полідисциплінарними, синергетичними підходами та інформаційними технологіями, застосовуючи такі сучасні методи вивчення монет, як спектральний аналіз, нейтронна активізація, вимірювання електроємності тощо.

Сучасним українським нумізматам вдалося вирішити низку проблемних питань, що стосуються грошово-вагової термінології та системи лічби середньовічної України, класифікації монет тощо. Успішний результат вказаного вектору пошуку було досягнуто завдяки наполегливим науковим студіям В. Зварича, Г. Козубовського, М. Котляра, А. Назаренка, О. Огуя, Р. Шуста. Зокрема, О. Огуй подав усебічне тлумачення монетних терміносистем XIV – першої пол. XIX ст. на Буковині [42, 43], В. Зварич, М. Котляр, Р. Шуст класифікували галицькі монети [1, 13], а Г. Козубовський – денарії Володимира Ольгердовича та Д. Корибута [29]. Останнім було уточнено й періодизацію монет пізньосередньовічної Київської і Новгород-Сіверської емісій [28].

Провідні фахівці нумізматичної науки вдаються до глибокого системного аналізу значимих періодів і явищ історії грошового обігу на українських землях від давнини до сьогодення. Так, В. Анохін розкрив роль античних монет на території України [1], П. Каришковський на справді вражаючій джерельній базі усебічно охарактеризував монетні комплекси античних міст-держав Північно-Західного Причорномор'я, зокрема Ольвії [25], а Є. Туровський дослідив монетні скарби Херсонесу IV–II ст. до н. е. [52].

Об'єктом уваги дослідників були й нумізматичні процеси киеворуської доби. Цій проблемі присвячені розвідки М. Котляра [33], С. Кульчицького [40], Р. Дубиняка, П. Цибаняка [18], А. Зубка [24] та ін. Р. Шуст піддав комплексному аналізу грошове господарство Галицько-Волинського князівства [58], а І. Хромова – проаналізувала проблеми та здобутки атрибуції монет Чернігово-Сіверського князівства [54].

Помітні зрушення спостерігаються в дослідженні такого непростого для аналізу нумізматичного комплексу, яким є джучидські монети. Помітний внесок у розробку цього тематичного напрямку зроблено Костянтином та Іриною Хромовими [53, 56]. Проблемі становлення монетної справи на території Середнього й Нижнього Подніпров'я, а також Південного Побужжя після завершення «безмонетного періоду», діяльності джучидських монетних центрів та особливостям місцевих наслідувань їх продукції присвячено дисертаційне дослідження І. Хромової [55].

В останні роки, в царині нумізматичної медієвістики вагомо заявив про себе й В.М. Орлик. Зокрема, в низці його досліджень розкривається маловивчена проблема початків монетокарбування в державах хрестоносців, участь монет Тевтонського ордену в грошовому обігу на теренах середньовічної України [44–46] та з'ясовується інформаційний потенціал WEB-ресурсів у нумізматичних дослідженнях [47, 183].

Монетний обіг на українських землях пізньосередньовічних та ранньомодерних часів ґрунтовно досліджують М. Котляр та Г. Козубовський. Зокрема, Г. Козубовський піддає історичній реконструкції монетокарбування в Україні XIV–XV ст., характеризує грошовий обіг XVI ст. [26], детально зупиняється на його особливостях в Середній Наддніпрянщині [27].

Однією з животрепетних, ґносеологічно й політично значимих проблем нумізматичної науки є пошуки відповіді на запитання: чи карбували Б. Хмельницький та його наступники власне українську монету? Як відомо, дискусія з цього приводу була започаткована ще в 1920-х рр. групою українських істориків і економістів (М. Слабченком, І. Крип'якевичем,

В. Шугаєвським та ін.). Відтак з'явилися певні гіпотетичні версії, що знайшли своє продовження в розвідках М. Котляра [37]. Втім і на нинішньому етапі розвитку нумізматичної науки вказана проблема залишається не вирішеною, про що переконливо засвідчують глибокі публікації на цю тему М. Котляра [36] та Г. Козубовського [30, 31]. Обом вчених єдині в думці, що допоки не буде віднайдено реальної монети гетьманської емісії чи бодай документації Чигиринської монетарні, цей феномен нумізматичної історії залишатиметься лишень у гіпотетичній площині. Щодо лисянської монетної серії за гетьманування П. Дорошенка, то М. Котляр оцінює її як тривіальне фальшування польських суб'єктів грошового обігу.

Історичні документи XVII–XVIII ст. буквально рясніють згадками про обіг талярів на українських теренах і це дало підстави М. Котляру назвати вказаний період «золотим віком талярної монети в Україні». Розвиваючи напрацювання відомого нумізмата, на основі залучення широкого скарбового матеріалу О. Бакалець переконливо доводить значне домінування срібних талярів в період Гетьманщини (1648–1764 рр.) [7].

Значно зростає науковий інтерес до вивчення скарбових комплексів як важливого джерела історичних знань. У цьому напрямі нумізматичної науки досить плідно працює О. Бакалець, який опублікував низку праць зі вказаної проблеми [2, 5, 6] та захистив дисертацію на тему «Монетні скарби як джерело вивчення грошового обігу Гетьманщини (1648–1764 рр.)» [3]. Нещодавно побачила світ його фундаментальна монографія, в якій на розлогій джерельній базі глибоко проаналізовано склад скарбів довгого і короткого нагромадження доби Гетьманщини, розкрито їх джерелознавче значення [4]. Залучивши скарбові джерела, вчений з'ясував особливості фінансової політики та грошового обігу Гетьманщини й Поділля у XVII–XVIII ст. [8].

Про долю і склад Київського монетного скарбу 1706 р. розмірковує В. Кулешов [39]. Проведений ним аналіз, що ґрунтується на співставленні даних 1745 і 1826 рр., сконцентрований на з'ясуванні спільних композиційних особливостей і структури вибірки.

Базуючись на речових знахідках колекційних фондах музейного і приватного зберігання та різновидових документах, вичерпну версію топографії монетних скарбів Черкащини подає у своїй книзі А. Шостопап [57]. Додатки до цього видання містять об'ємний каталог виявлених у скарбах цього краю монет та відповідні мапи.

З огляду на специфіку нумізматичних досліджень неабияку цінність мають мікрорівневі дослідження, об'єктами яких є окремі монети чи їх малі групи. Такі мікрорізи дозволяють акумулювати цінний емпіричний матеріал як базу для оригінальних узагальнень. Прикладом такого роду розвідок може бути публікація Є. Гончарова, в якій охарактеризовано «стременовидну» тамгу на кримських дирхемах і пулах [13].

У добу полідисциплінарності наука встановлює нові багатофакторні феномени, відкриває нестандартні способи їх вивчення. Відтак вагомо заявляє про себе «нумізматична орналогія», яка займається вивченням монетних жіночих прикрас. До вказаної проблеми звернувся О. Огуй, який, дослідивши монетні прикраси Північної Буковини, використав отримані результати для узагальнень щодо асортименту та обсягів монетного обігу в краї [41].

Не залишилася поза увагою сучасних українських дослідників й історія радянського грошового обігу. Так, М. Загреба уклав каталог радянських монет від часу їхньої появи в 1921 р. до розпаду СРСР [19].

Бурхливі фінансово-економічні трансформації в умовах розбудови незалежної держави, проведення новітньої грошової реформи в Україні викликали чималий науковий інтерес до нумізматичного сьогодення. Синхронними подіям, які досліджувалися, стали праці фахівців фінансово-економічної сфери, котрі були безпосередньо причетні до сучасних грошових метаморфоз. Зокрема, привертають увагу публікації А. Кришаня, В. Плїтченка, В. Терпила, В. Ющенка і В. Панченка та ін. [38, 48, 50, 60]. Попри недостатню аналітичність і жанрову належність до публіцистики вказані видання мають значну інформативну цінність, що посилюється авторством провідних фігурантів грошової історії сьогодення.

До вивчення проблеми нумізматичної сучасності долучилися й історики. Так,

Г.М. Голиш, залучивши актові джерела та нумізматичний матеріал, зробив спробу відстежити основні етапи становлення грошової системи незалежної держави [12]. Заслугує на увагу й поданий ним аналіз радянського і новітньоукраїнського комеморативного монетокарбування, що виконаний на компаративістській основі [11]. М. Загреба уклав кілька видань добротно ілюстрованого каталогу сучасних українських монет [20].

Палітра історіографічної картини нумізматичного сьогодення була би не повною без згадки про навчальні видання з нумізматики, які поряд із освітньою виконують і дослідницьку функцію. У 2002 р. побачив світ посібник Г.М. Голиша, який попри певні недоліки, все ж одним із перших в Україні репрезентував літературу з нумізматики такого жанру, адресовану студентам вишів [9]. Через 4 роки було видано доповнену, виправлену і розширену версію цього посібника, йому було надано відповідний гриф МОНУ [10].

До творення сучасної навчальної книги з монетарництва долучився й відомий вчений-нумізмат Р. Шуст, який у 2007 р. видав ґрунтовний посібник «Нумізматика. Історія грошового обігу та монетної справи в Україні», рекомендований МОНУ для студентів історичних та економічних факультетів ВНЗ [59]. Це видання позначене досить високим науковим рівнем, позаяк узагальнює надбання української нумізматичної науки, а з багатьох питань грошової історії подає й оригінальні авторські напрацювання.

Велику наукову цінність має збірник наукових праць «Спеціальні історичні дисципліни: питання теорії і практики» [Див. напр.: 49], що регулярно видається відділами Інституту історії НАН України. Утім результатам суто нумізматичних студій на сторінках цього поважного видання відведено доволі скромне місце. Скажімо, за нашими підрахунками, у випуску вказаного збірника за 2002 р. матеріали з нумізматики сумарно займають менше 1 %, а за 2005 р. – трохи більше 4 %.

Слід також додати до сказаного й те, що на сучасному історіографічному етапі проведена (за ініціативи і організації В. Орлика) лише одна наукова конференція, у назві якої була задекларована нумізматична наука (Актуальні проблеми нумізматики у системі спеціальних галузей історичної науки. Перші (міжнародні) Ястребовські читання 20–22 жовтня 2011 р., Кіровоград). Одначе із 44 доповідей, що прозвучали на вказаному форумі, лише 10 були присвячені проблемам нумізматики (22,7 %).

Свою рельєфну лепту в історію сучасних нумізматичних пошуків вносять науково-популярні та галузеві видання. Так, у 1999–2000 рр. побачили світ 4 числа часопису «Українська нумізматика і боністика». Від 1996 р. виходить довідково-інформаційний журнал «Нумізматика. Фалеристика» (гол. ред. М. Загреба), на сторінках якого постійно з цікавими розвідками виступає О. Десятников, ним уже опубліковано понад 10 статей [Див. напр.: 15, 16, 17]. Цей часопис оперативно інформує читача й про серійні випуски нових обігових та комеморативних монет України. Певний час (від 2001 р.) виходив щорічний ілюстрований каталог «Банкноти та монети України», актуальні матеріали з монетного обігу друкуються й у «Віснику НБУ».

Таким чином, сучасний етап вітчизняної історіографії позначений неабиякою увагою дослідників до проблем монетного обігу як важливої складової соціально-економічної історії. Побачили світ багато різних за жанром, обсягом та функціональним призначенням наукових та науково-популярних розвідок: статей, повідомлень, тез, а також кілька монографій та навчальних посібників. Відтак, вченими-нумізматами сьогоденної України досягнуто вагомих успіхів у розробці ґносеологічно важливих питань монетарництва.

Однак попри зазначене, нумізматична наука сучасності має ще чимало невирішених як наукових, так і організаційних проблем. Так, жоден із історичних факультетів України не готує фахівців спеціалізації «нумізматика», лише у трьох ВНЗ ця навчальна дисципліна викладається окремим блоком, за останні 10 років захищено всього 4 дисертації з проблем монетного обігу. Наукова нумізматика має ще багато «білих плям» та дискусійних питань, які чекають на своє вирішення. Зрештою, доречно було б проводити спеціальні нумізматичні конференції міжнародного рівня з періодичністю три роки. Задля достатнього змістово-тематичного наповнення таких наукових форумів, можна було б обговорювати на них, поряд з проблемами

нумізматики, близькі до них теми з боністики, фалеристики та медальєрики.

ДЖЕРЕЛА ТА ЛІТЕРАТУРА

1. Анохін В.О. Античні монети на території України / В.О. Анохін // Українська нумізматика і боністика (далі – УНіБ). – 1999. – № 1 – С. 87–96.
2. Бакалець О.А. Монетні скарби XVII–XVIII ст. Хмельниччини / О.А. Бакалець // Кам'янець-Подільський в контексті європейського простору: матер. Подільської наук.-практ. конф. – Кам'янець-Подільський, 2006 – С. 20–41.
3. Бакалець О.А. Монетні скарби як джерело вивчення грошового обігу Гетьманщини (1648–1764 рр.): автореф. дис.... канд. істор. наук :07.00.06 / О.А. Бакалець. – К., 2007. – 20 с.
4. Бакалець О.А. Скарби монет як джерело вивчення грошового обігу Гетьманщини (1648–1781 рр.) / О.А. Бакалець. – К.: Стило, 2012. – 336 с.
5. Бакалець О. Аналіз складу монетних скарбів Гетьманщини / О. Бакалець // Спеціальні історичні дисципліни: питання теорії і практики: зб. наук. праць. – К., 2007. – Число 14. – С. 310–339.
6. Бакалець О. Барський скарб польсько-литовських монет XVII ст. / О. Бакалець // Історико-географічні дослідження в Україні: зб. наук. праць. – К., 2004. – Число 7. – С. 325–330.
7. Бакалець О. Талер у грошовому обігу України кінця XVI – першої чверті XVIII ст. / О. Бакалець // Спеціальні історичні дисципліни: питання теорії і практики: зб. наук. праць. У 2 ч. – К., 2005. – Ч. 1. – Число 12. – С. 142–171.
8. Бакалець О. Фінансова політика, грошовий обіг Гетьманщини та Поділля у XVII–XVIII ст. (за письмовими і скарбовими джерелами) / О. Бакалець. – Бар: РРВ Барського ГПК, 2006. – 190 с.
9. Голиш Г.М. Основи нумізматики: навч. посіб. / Г.М. Голиш. – Черкаси: Черкаський ЦНТЕІ, 2002. – 256 с.
10. Голиш Г.М. Основи нумізматики: навч. посіб.: 2-ге вид. випр. і доп. / Г.М. Голиш. – Черкаси: Черкаський ЦНТЕІ, 2006. – 314 с.: іл.
11. Голиш Г.М. Радянське і новітньоукраїнське комеморативне монетокарбування: компаративістський аспект аналізу / Г.М. Голиш // Спеціальні історичні дисципліни: питання теорії і практики: зб. наук. праць «Актуальні проблеми нумізматики у системі спеціальних галузей історичної науки»: матер. наук.-практ. конференції: Перші (міжнародні) Ястребовські читання 20–22 жовтня 2011 р. – Число 18. – С. 115–121.
12. Голиш Г.М. Становлення грошової системи незалежної України (1991–2004 рр.) / Г.М. Голиш // Вісник Черкаського університету. Серія «Історичні науки»: [зб. наук. статей]. – Черкаси, 2005. – С. 148–157.
13. Гончаров Е. «Стремявидная» тамга – тамга Берке? (Джендский вклад в нумизматику Крыма) / Е. Гончаров // Спеціальні історичні дисципліни: питання теорії і практики: зб. наук. праць «Актуальні проблеми нумізматики у системі спеціальних галузей історичної науки»: матер. наук.-практ. конференції: Перші (міжнародні) Ястребовські читання 20–22 жовтня 2011 р. – Число 18. – С. 58–65.
14. Гроші в Україні: факти і документи / М. Дмитрієнко, В. Литвин, В. Ющенко, Л. Яковлева. – К: ARC-Ukraine, 1998. – 454 с.
15. Десятніков О. Нумізматика ізоляції: монети лепрозоріїв / О. Десятніков // Нумізматика. Фалеристика. – 2011. – № 4. – С. 6–11.
16. Десятніков О. Курйозні монети XX ст. / О. Десятніков // Нумізматика. Фалеристика. – 2012. – № 1. – С. 35–37.
17. Десятніков О. Франк Віші проти франка вільної Франції (монети Франції періоду Другої світової війни) / О. Десятніков // Нумізматика. Фалеристика. – 2013. – № 1. – С. 33–37.
18. Дубиняк Р. Грошова система в Україні за княжих часів / Р. Дубиняк, П. Цибаняк // Київська старовина. – 1992. – № 4. – С. 52–53.
19. Загреба М. Монети СРСР 1921–1991: каталог / М. Загреба. – К.: Логос, 2009. – 96 с.: іл.

20. Загреба М. Монети України 1992–2008: каталог: 4-те вид., доп. / М. Загреба. – К.: Логос, 2009. – 150 с.: іл.
21. Зварич В.В. Нумізматичний словник / В.В. Зварич. – Л.: В-во Львів. ун-ту, 1972. – 291 с.
22. Зварич В. Найважливіші нумізматичні терміни / В. Зварич, Р. Обухівський. – Л., 1966. – 128 с.
23. Зварич В. Нумізматики: довідник / В. Зварич, Р. Шуст. – Т.; Л.: Тернопіль, 1998. – 464 с.
24. Зубко А. Загадка виникнення київської гривні / А. Зубко // УніБ. – 1999. – № 2. – С. 42–52.
25. Каришковский П. Монеты Ольвии: очерк денежного обращения Северо-Западного Причерноморья в античную эпоху / П. Каришковский. – К.: Наукова думка, 1988. – 167 с.
26. Козубовський Г.А. Грошовий обіг в Україні XVI ст. / Г.А. Козубовський // УНІБ. – 1999 – № 1. – С. 58–72.
27. Козубовський Г.А. Деякі питання грошового обігу Середнього Подніпров'я у XV ст. / Г.А. Козубовський // Тези допов. V Всеукраїнської конф. з історичного краєзнавства. – Кам'янець-Подільський, 1990. – С. 32–41.
28. Козубовський Г.А. Монетне карбування в Україні XIV–XV ст. / Г.А. Козубовський // Вісник НБУ. – 1996 – № 1. – С. 76–83.
29. Козубовський Г.А. Находки монет XIV–XV вв. на території Києва / Г.А. Козубовський. – К., 1991. – 47 с.: ил.
30. Козубовський Г.А. Проблема карбування власних монет за часів Б. Хмельницького / Г.А. Козубовський // Фінанси України. – 1998. – № 3. – С. 107–111.
31. Козубовський Г.А. Проблема карбування українських монет під час гетьманування Івана Виговського: міф чи реальність? / Г.А. Козубовський // УНІБ. – 2000. – № 2. – С. 64–72.
32. Козубовський Г. Нумізматики / Г. Козубовський // Спеціальні історичні дисципліни. – К., 1998. – С. 390–398.
33. Котляр М. Монети Київської Русі / М. Котляр // Вісник НБУ. – 1994. – № 4. – С. 57–61.
34. Котляр М.Ф. Грошовий обіг на території України доби феодалізму / М.Ф. Котляр. – К.: Наукова думка, 1971. – 174 с.
35. Котляр М.Ф. Стан і перспективи розвитку української нумізматики / М.Ф. Котляр // УІЖ. – 1965. – № 11. – С. 26–33.
36. Котляр М. Чи карбував Б. Хмельницький власну монету? / М. Котляр // УНІБ. – 2000. – № 1. – С. 47.
37. Котляр Н.Ф. Кладоискательство и нумизматика / Н.Ф. Котляр. – К.: Наукова думка, 1974. – 128 с.: ил.
38. Кришань А. Із перспективою в майбутнє / А. Кришань // УНІБ. – 1999. – № 2. – С. 4–17.
39. Кулешов В. О судьбе и составе Киевского монетного клада 1706 г. / В. Кулешов // Спеціальні історичні дисципліни: питання теорії і практики: зб. наук. праць «Актуальні нумізматики у системі СІД»: матер. наук.-практ. конференції: Перші (міжнародні) Ястребовські читання 20–22 жовтня 2011 р. – Число 18. – С. 115–121.
40. Кульчицький С. Перші українські гривні / С. Кульчицький // Історія України. – 1998. – № 10. – С. 6.
41. Огуй О. Монетні прикраси з Північної Буковини (орналогічне дослідження в філологічному та нумізматико-економічному аспектах) / О. Огуй // Спеціальні історичні дисципліни: питання теорії і практики: зб. наук. ст. – К., 2007. – Число 14. – С. 314–366.
42. Огуй О. Розвиток монетно-лічильної системи в Молдові та Буковині у XIV–XIX століттях: поліномінації в адаптивних терміносистемах / О. Огуй // Записки Наукового товариства імені Шевченка. – Праці Комісії спеціальних (допоміжних) історичних дисциплін. – Львів, 2000. – Том ССXL. – С. 120–132.
43. Огуй О.Д. Монетно-лічильні найменування на Буковині та у Молдові (кінець XIV – перша третина XIX ст.): проблема функціональних поліномінацій в адаптивних терміносистемах / О.Д. Огуй. – Чернівці: Рута, 1997. – 224 с.
44. Орлик В. До питання започаткування монетного карбування в державах хрестоносців (на

- прикладі Едеського графства) / В. Орлик // Спеціальні історичні дисципліни: питання теорії і практики: зб. наук. праць «Актуальні проблеми нумізматики у системі СІД»: матер. наук.-практ. конференції: Перші (міжнародні) Ястребовські читання 20–22 жовтня 2011 р. – Число 18. – С. 157–162.
45. Orlik V. The Finds of Coins of the Teutonic and Livonian Orders in Ukraine/ V. Orlik // The International Numismatic Conference. The Heritage of Historical Lithuania and Related Countries. Lecture summaries, Vilnius, May 23–25, 2012. – P. 175–176.
 46. Orlyk V. False Coins of the Teutonic Order State in Prussia in the currency of South-Rus Lands of the Lithuanian Grand Duchy / V. Orlyk // Pieniadz i systemy monetarne wspolne dziedzictwo Europy. Studia i materialy. – Augustow – Warszawa, 2012. – S.112-115.
 47. Мурашко Н.В. Наукова конференція «Архівознавство та джерелознавчі галузі знань: проблеми взаємодії на сучасному етапі» / Н. Мурашко // Архіви України. – Випуск 2 (284): березень–квітень 2013. – С. 180–186.
 48. Плітченко В. Монетний двір – гордість держави / В. Плітченко // УНІБ. – 1999. – № 1. – С. 4–17.
 49. Спеціальні історичні дисципліни: питання теорії і практики: зб. наук. праць – Число 12: у 2 ч. – К., 2005. – Ч. 1. – 424 с.
 50. Терпило В. Монети – символ держави / В. Терпило // УНІБ. – 1999. – № 1. – С. 4–17.
 51. Турмис Н. Історіографія нумізматики України періоду Середньовіччя: автор. дис.... канд. істор. наук: 07.00.06 / Н. Турмис. – Л., 2005. – 20 с.
 52. Туровський Є. Скарби херсонеських монет IV–II ст. до н.е. / Є. Туровський // УНІБ. – 2000. – № 2. – С. 74–83.
 53. Хромов К. До проблеми інтерпретації епітета «АЛ-ДЖЕДІД» на джучидських монетах / К. Хромов // Спеціальні історичні дисципліни: питання теорії і практики: зб. наук. праць «Актуальні проблеми нумізматики у системі СІД»: матер. наук.-практ. конференції: Перші (міжнародні) Ястребовські читання 20–22 жовтня 2011 р. – Число 18. – С. 214–221.
 54. Хромова І. Атрибуція монет Чернігово-Сіверського князівства: проблеми та здобутки / І. Хромова // Сіверянський літопис. – Чернігів, 2008. – № 3. – С. 22–28.
 55. Хромова І.К. Монетна справа на території Середнього й Нижнього Подніпров'я та Південного Побужжя (друга половина XIV–перша чверть XV ст.) автор. дис....канд. істор. наук: 07. 00. 06 / І.К. Хромова. – К., 2011. – 20 с.
 56. Хромова І.К. Наслідування монет Червоної Русі з Середнього Подніпров'я / І.К. Хромова // Спеціальні історичні дисципліни: питання теорії і практики: зб. наук. праць «Актуальні проблеми нумізматики у системі СІД»: матер. наук.-практ. конференції: Перші (міжнародні) Ястребовські читання 20–22 жовтня 2011 р. – Число 18. – С. 222–225.
 57. Шостопал А.В. Скарби Черкащини / А.В. Шостопал. – Черкаси: Андрощук П.С., 2007. – 120 с.
 58. Шуст Р. Грошове господарство земель Галицько-Волинської держави / Р. Шуст // Галицько-Волинська держава: передумови, виникнення, історія, культура, традиції. – Л., 1993. – С. 21–50.
 59. Шуст Р. Нумізматики. Історія грошового обігу та монетної справи в Україні: навч. посіб. / Р. Шуст. – К.: Знання, 2007. – 371 с.
 60. Ющенко В. Історія української гривні / В. Ющенко, В. Панченко. – К., 1999. – 96 с.

Гольш Г. Нумизматические исследования в современной украинской историографии: достижения, проблемы, перспективы

В статье на основании историографических источников сделана попытка анализа состояния и проблемы научной нумизматики Украины на современном этапе ее развития. Автор пришел к выводу, что невзирая на несомненные достижения, эта важнейшая специальная историческая дисциплина имеет множество нерешенных гносеологических и организационных вопросов.

Ключевые слова: нумизматика, историография, монетное обращение, специальные исторические дисциплины, анализ, исследование.

Golysh G. Numismatic researches in contemporary Ukrainian historiography: achievements, problems, prospects.

The article presents a historiographically based attempt of analysis of Ukraine's numismatics current state and problems. The findings comprise the information about numerous undecided epistemological and organizational problems this most important special historical discipline confronts in spite of its achievements.

Key words: numismatics, historiography, monetary circulation, special historical disciplines, analysis, research.

Одержано 12.03.2013